

Təkəŋwanə ŋga ləkələkatə ŋga Bulusə ka Timooti

¹ Wiinə ləkələkatə ca dzə daciiki Bulusə. Ma nya, masləkee əndə ŋga Yeesu *Aləmasiihu nə nyi, makə sətə bii Əntəŋfə Maluu gaamə da Yeesu Aləmasiihu. Ma ca, ka ci caama ka na. *

² Agi nəhəpaanə nə nyi tə hə Timooti. Kə ndzaa hə ka ŋunyi uuzənaaki ka rəgwa ŋga vii goŋga gaamə. †

Wa Əntəŋfə Dəsənaamə da Yeesu Aləmasiihu Slandanaamə a dfa ka hə pwapoonə, təya dfa ka hə ŋga'əənə, təya vii ka hə ndzaanə jamə.

Da bariya ka ənjitə ca dzəgunə ka ənji sətə madzəmə

³ Timooti, ŋga'ə ka nyi ha ndzaanə də Afisa makə sətə shi nya bii ka hə saa'itə nya dzə aanə hanyinə ŋga Makiduuniya. Ma mwayi nyi kaa ha dfa ha'ə, acii tə'i hara ənji də Afisa ətə ca dzəgunə ka ənji sətə madzəmə. Bawə ka tii kaa təya bwasee ka d'anə ha'ə. ‡

⁴ Ga təya ndzaa ka buurə wabənə ŋga ŋukə ətə pooshi goŋga agikii, ga təya ndzaa ka ŋgaasha uushi'inə ŋga ŋukə. Ma ətsa, pooshi ka

---

* **1:1 1.1** masləkee əndə: 2.7; Maluu: Tit. 3.4; ka na: Kwal. 1.26-27. † **1:2 1.2** Timooti: 1 Koor. 4.17; uuzənaaki: 1 Koor. 4.15; 1 Tees. 2.11; Tit. 1.4. ‡ **1:3 1.3** Afisa: Slənə 20.1; dzəgunə sətə madzəmə: 4.1-10; 6.3-5,20-21; 2 Tim. 2.16-18,23-26; Tit. 1.10-16; 3.9-11. **1:3 1.3** Slənə 20.1.

uudənə. Acii tsarəkii ca kira mabizhinə. Pooshi haala nga sətə ci Əntaŋfə a moo ɗanə kaamə da uushi'iitsa. Dagi vii gooŋga gaamə shiinaamə sətə ci Əntaŋfə a moo ɗanə kaamə.

⁵ Ma caaŋwa ba ha'ə, kaa ənjə a uudəshi. Ma uudəshina, asəkə malaaba ədzəmə ca shigi, ətə yadə 'waslyakəənə davə, da agi ŋunyi ndzaanə ca shigi da agi vii gooŋga nga tantanyinə.

⁶ Amma, ma hara ənji, kə bwasee tii ka uushi'iitsa, təya dzəgərə ka waabə mazabə uushi'inə ətə pooshi ka tsakənə tə tii.

⁷ Nga'ə ka tii nə ndzaanə ka ənji dzəgunə bariya nga Əntaŋfə ka ənja. Amma pooshi tii shii nga'ə sətə ci təya ba. Saŋə maa, pooshi tii shii sətə ci təya wabə agyanəkii.

⁸ Kə shii amə, nga'ə nə bariya nga Əntaŋfə, mada kə shii ənji rəgwatə ci ənjə a slənəgi.

⁹ Nga'ə maa kə buurətə ənji oo'i, ma bariya, əntaa ka ŋunyi ənji ɗii Əntaŋfə, amma ka ənjitə ca taŋəgi da ənjitə pooshi ka fa ənda da ka ənjitə pooshi ka fa tə Əntaŋfə da ka ma'waslyakə ənja. Kə ɗii Əntaŋfə bariya əsə ka ənjitə pooshi ka gadeenə ka ci da ka ənjitə bəələgi dəsənətii taa məsənətii da ka hara mabələ ənja.

¹⁰ Kə ɗii ci bariya əsə ka ma'aləhiinyinə da ŋguyirənə ətə ca baa da ŋguyirənə makə tii da ka ənjitə ca kəəsə ənji ka ɗərəginə da ka majirakinə da ka ənjitə ca dzə ka ɗa seeda nga

---

1:4 1.4 4.7; 6.20; 2 Tim. 2.16,23; 4.4; Tit. 1.14.   **1:5 1.5** 1.14,19; 2.15; 4.12; Rooma 12.9; 13.10; 1 Koor. 8.1; Gal. 6.10; 2 Tim. 1.3,13; 3.10; Tit. 1.15.   **1:6 1.6** 1.4; 6.4,20; Tit. 1.10.   **1:8 1.8** Rooma 7.12,16.   **1:9 1.9-10** Gal. 5.19-21.

jirakənə, taa ənjitə ca da taa ɲgutə uushi ətə madzəmə mbərə mbərə da ɲunyi dzəgunənə.

¹¹ Ma ɲunyi dzəgunənə, agi ɲunyi Habara ci ənjə a upaa. Aaciiki ba'avə Əntanfə ɲunyi Habarakii kaa nya baaba ka ənja. Ma ɲunyi Habarakii, agyanə Əntanfə Əndə məghərəvənə. Naakii nə barəkaanə.

Kuyiriinə tə Əntanfə putə ɲga luupaanaakii tə ənja

¹² Agi kuyiriinə nə nyi tə Yeesu Aləmasiihu Slandanaamə. Ci vii ka nyi ɲgeerənə ɲga slənəna. Agi kuyiriinə nə nyi tə ci ɲga neenaakii ka nyi mahoolakii, ca kavə tə nyi kaa nya slənə ka ci.

¹³ Taa ɲgahi ma ɲga ɲukə, kə cibə nyi də ci, nya wabə bwaya uushi'inə aashikii, nya dzaana tə ci əsə; amma kə nyihə ci təgunuunaaki, acii paa nyi shii sətə ɲjii kya slənə, paa nyi da vii gooɲga saa'ikii əsə.

¹⁴ Wata Slandanə a əjjiinə ka nyi pwapoonaakii laɲə, ca baarii ka nyi rəgwa ɲga vii gooɲga ka ci da uudənə tə ənja. Makə dii ci, ləbə naamə da Yeesu Aləmasiihu ɲga əna, naamə patə nə vii gooɲgakii da uudənəkii.

¹⁵ Ma sənə cii kya moo banə, tantanyinə. Kə dəbēe ənjə a luuvə də ədzəmə rəɲwə oo'i, ma shi Yeesu Aləmasiihu aasəkə duuniya, kaa ca

---

1:10 1.10 4.6; 6.3; 2 Tim. 1.13; 2.2,15; 3.14; 4.2-3; Tit. 1.9; 2.1,7-8.

1:11 1.11 1 Tees. 2.4. **1:12 1.12-17** 2.7. **1:12 1.12** Gal. 1.15-16.

1:13 1.13 Slənə 8.3; 9.1-5; 1 Koor. 15.9; Gal. 1.13. **1:14 1.14** 1.5; 1 Koor. 15.10.

luupaa ma'waslyakə ənja, nyi palee ka tii patə də slənə 'waslyakəənə maa.

¹⁶ Amma kə nyihə Əntanfə təgunuunaaki makə nji nyi ka ma'waslyakə əndə ka shəjə. Də d'anə ha'ə mbee Yeesu Aləmasiihu ka baarii ka ənji patənə n̄ga sə'watənaakii tə nyi də luupaanə tə nyi. Ha'ə kə ndzaa nyi ka sə n̄ga dzəgunənə ka taa wu patə na vii goon̄ga ka Aləmasiihu, ca upaa əpinə n̄ga ca'ə ndəjwə ndəjwə.

¹⁷ Wa ənjə a d̄uunətə tə Əntanfə, ənjə a dəla də ci. Ci nə n̄wan̄wə n̄ga ca'ə ndəjwə ndəjwə. Paa ci ka əntənə, pooshi ənji agi neenə ka ci əsə. Ci daanəkii nə Əntanfə. *Aamiina.

¹⁸ Uuzənaaki Timooti, wanyinə ka kavə wabəətsə aaciiku, makə sətə wabi anabiinə agyanəku n̄jukə. Kəsəpaa wabəətsə asəkə ədzəməku kaa ha mbee ka slənə n̄unyi sləna,

¹⁹ ha dzə aakəjwa agi nə'unə tə Əntanfə da n̄unyi ndzaanə. Ma hara ənji, kə kaaree tii ka n̄unyi ndzaanə, ha'ə saawee tii ka vii goon̄gatii.

²⁰ Ma Himiniya da Aləkəsandəra, agikii nə tii. Kə vii nyi tə tii ka *Seetanə kaa təya shii dzalənə, təya bwasee ka dzaananə tə Əntanfə. §

2

Wabənə agyanə də'wa

1:15 1.15 Luka 15.2; 19.10; Rooma 5.8. **1:16 1.16** Af. 3.7-9; Kwal. 1.25. **1:17 1.17** Rooma 16.27. **1:18 1.18** 4.14; 6.12; 1 Koor. 9.24-25; 2 Tim. 4.7-8; Yahu. 3. **1:19 1.19** 1.5. § **1:20 1.20** Himiniya: 2 Tim. 2.17; Aləkəsandəra: 2 Tim. 4.14; Seetanə: 1 Koor. 5.5.

¹ Ma nga təkəŋwanə, agi banə nə nyi kaa ənjə a ɗa də'wa, ənjə a kədii acii Əntaŋfə, ənjə a kuyirii tə Əntaŋfə putə nga patənə nga ənja.

² Wa ənjə a ɗa də'wa putə nga meeminə da madiigərə ənji patə, kaama ndzaanə jamə də mabanee ma'yanə, ama mbee ka gadee ka Əntaŋfə, ama ndzaa makətsəkii əsə.

³ Ma ətsə patə, nga'ə, ka uudagi səkə nga Əntaŋfə Maluu gaamə əsə.

⁴ Kə mwayi ci taa wu patə, ca upaa luupaanə, ca shii gooŋga.

⁵ Acii rəŋwə nə Əntaŋfə, rəŋwə əsə nə əndə rəgwa ahada Əntaŋfə da ənja, waatoo Yeesu Aləmasiihu. Əndə shiŋkinə nə ci əsə.

⁶ Kə vigi ci naakii nə ka luupaanə də ənji shiŋkinə patə. Ci ɓarii ka saa'ikii oo'i, nga'ə ka Əntaŋfə kaa taa wu patə a upaa luupaanə. *

⁷ Ka ətsə ha'ə kavə Əntaŋfə tə nyi ka ndzaanə ka əndə waazanə ka ənji da ndzaanə ka masləkee ənda. Kə kavə ci tə nyi ka dzəgunə gooŋga ka hara slikerənə kaa təya luuvə. Tan-tanyinə cii kya wabə, əntaa jirakənə. †

⁸ Acii ha'ə, nga'ə ka nyi kaa ŋguyirənə taa da patə a ɗa də'wa. Wa təya ɗa də'wa də malaaba ədzəma. Ga təya ɗa də'wa də mabəzə səkə, ga təya ɗa də mabizhinə əsə.

2:1 2.1 Af. 6.18-19; Fil. 4.6.   **2:2 2.2** Ees. 6.10.   **2:3 2.3** Tit. 3.4.   **2:4 2.4** Əzaki. 18.23; 2 Tim. 2.25-26; 2 Piita 3.9.   **2:5 2.5** Dzək. 6.4-5; 1 Koor. 8.6; Rooma 3.29-30; 10.12-13.   * **2:6 2.6** Mar. 10.45; 2 Koor. 5.15; Gal. 1.4; Tit. 2.14; 1 Yooh. 3.16; ka saa'ikii: Gal. 4.4; Tit. 1.3.   † **2:7 2.7** masləkee ənda: 1.11-17; Gal. 1.1; 2.7-8; Af. 3.7; 2 Tim. 1.11.   **2:8 2.8** 1 Piita 3.7.

⁹ Ma makinə əsə, wa təya ndzaa da ayinə da hiima nga ka kəjeerənə ətə dibə. Ga təya daada hara uushi'inə agi shiŋkinatii ətə ca ŋgərəgi hiima nga ənda, ga təya nga pookalima taa sə ŋga uura taa sə ŋga ciinə ətə da məghərəvənə davə, ga təya nga mandalə kəjeerənə əsə.

¹⁰ Amma, wa təya da ŋunyi sləna. Ci nə ŋunyi uushi. Ci dəbee ka makiitə ca ba agi nə'unə nə tii tə Əntanƒə.

¹¹ Wa minə a ndzaa kəda'ə saa'itə ənjə a dzəgunə, kya banee ka hanƒalatə.

¹² Maluuvəmə nyi minə a dzəgunə ka ŋguyirənə, taa kya ndzaa da baawəda agyanətii. Amma, wa kya ndzaa kəda'ə.

¹³ Aci tə Adamu 'watəgi Əntanƒə taganə, taabu'u Hawa.

¹⁴ Əntaa tə Adamu əsə gəpətə *Seetanə, amma tə minə gəpətə ci, kya tanəgi bariya.

¹⁵ Patə da ha'ə, wa kya poo manjeevənə, ka upaanə nə ki luupaanə, maa kə gi ki aakəŋwa agi nə'unə da uudə ənja, kya ndzaa malaabakii akəŋwacii Əntanƒə, kya ndzaa da ayinə.

3

Matakəŋwanyinə asəkə Ikəliisiya

¹ Ma sənə cii kya moo banə, tantanyinə: maɗa ŋga'ə ka əndə nə ndzaanə ka matakəŋwanə asəkə Ikəliisiya, ŋunyi slənə cii kəya uudə.

2:9 2.9 1 Piita 3.3-5.   **2:10 2.10** 5.10.   **2:11 2.11-12** 1 Koor. 14.34.   **2:13 2.13** 'Wat. 2.7,21-22; 1 Koor. 11.8-9.   **2:14 2.14** 'Wat. 3.1-6,13; 2 Koor. 11.3.

² Ma matakəŋwanə, wa ca ndzaa ka əndətə pooshi ənji ka idəpaa uushi ashikii. Da minə rəŋwə dyaŋə ndzaanəkii əsə. Wa ca ndzaa ka əndə hiima, ca ətsətə naakii na, ca ndzaa də haŋkala, ca ndzaa ka əndə luu mu'uminə gakii asii. Wa ca ndzaa ka əndə mbee ka dzəgunətənə ka ənji ŋga'ə.

³ Ga matakəŋwanə a kagi naakii nə ka sa ənvwa, ga ca ndzaa ka əndətə ci ədzəməkii a əbu pii pii əsə. Amma, wa ca ndzaa ka makəfa'ə ənda, əndətə ca moo ndzaanə jamə. Ga ca ndzaa ka əndə suuna kwaba.

⁴ Wa ca ndzaa ka əndətə ca mbee ka kərətə yaakii ŋga'ə, manjeevənaakii a dəwuta ka ci, təya fa tə ci ka shaŋə.

⁵ Ma bii nyi ətsə ha'ə, mafa pooshi əndə mbee ka kərətə yaakii ŋga'ə, iitiitə saŋə mbeenəkii ka kərətə Ikəliisiya ŋga Əntaŋfwa?

⁶ Ha'ə əsə, ma əndətə mata'avəmə agi vii gooŋgaakii, ga ca ndzaanə ka matakəŋwanə, acii ga ca dəuunətə naakii na, Əntaŋfə a lagi ka ci gəŋwanə, ca vii ka ci ma'inə makə sətə vii ci ka *Seetanə.

⁷ Ha'ə əsə, wa ca ndzaanə ka əndətə ci duuniya patə a gadəe ka ci, acii ga ənjə a dəvə ka ci ayinə, ca dzəgərə aasəkə zaŋwanə ŋga Seetanə.

Ənji tsakənə tə ənji ŋga Ikəliisiya

⁸ Ma ənji tsakənə tə ənji ŋga Ikəliisiya əsa, wa təya ndzaa matsəkii, ga wabənətii a ndzaa

bəra'i, ga təya kapaa natii nə ka sa ənvwa, ga təya kapaa natii nə ka suuna gəna əsə.

⁹ Ma wabənə ətə baariigi Əntanƒə kaamə, wa təya kəsəpaa də malaaba ədzəma.

¹⁰ Tii maa, see maa kə təkətə ənji tə tii zəku'i. Mada pooshi ənji idəpaa uushi ashitii, wa təya ndzanə sləna.

¹¹ Ma makinatii* əsə, wa təya ndzaa matsəkii, ga təya pədəhiinə, wa təya ndzaanə ka ənji hiima, təya ndzaanə ka ənji goonƒa taa agi mi patə.

¹² Ma əndə tsakənə tə ənji nƒa Ikəliisiya, da minə rənjwə dyanə ndzaanəkii, ca mbee ka kərətə manjeevənaakii da hara ənji yaakii nƒa'ə.

¹³ Ma ənji tsakənə tə ənji nƒa Ikəliisiya, mada nƒunyikii ci təya slənə, ka upaanə nə tii gadeenə nƒa ənji ka tii. Ka mbeenə nə tii ka wabənə yadə nƒwalənə agyanə vii goonƒatii ka Yeesu Aləmasiihu.

Maduunə uushi ətə baarii Əntanƒə kaamə

¹⁴ Yoo, kə dii nyi aniya nƒa dzənə aabiiku kədəhə. Amma, wanyinə ka naahə ka hə ləkaləkatəna.

¹⁵ Mbu'u tə'i uushi na səkəpaa tə nyi. Ma ləkaləkatəna, ci na baarii ka hə makə sətə ci ənji nƒa Əntanƒə a ndzaanə. Ma ənjikii, tii nə Ikəliisiya nƒa Əntanƒə Əndə vii əpinə. Ikəliisiyakii əsə ca kihə goonƒaanə.

---

* **3:11 3.11** Makinə, ənji tsakənə tə ənji nƒa Ikəliisiya, taa makinə nƒa ənji tsakənə tə ənji nƒa Ikəliisiya. **3:11 3.11** Tit. 2.3. **3:15 3.15** Af. 1.23; 2.19-22.

16 Ma sətə vii amə gooŋga anəkii, waatoo sətə nji ma'umbeekii, maɖuunəkii dərəva. Pooshi ɛndə ɖa mabizhinə agyanəkii, waatoo, Ɖndə shiŋkinə pwayi ɛnji tɛ ci, Kə baariigi Malaaba Ma'yanə tɛ ci oo'i, ɛndə gooŋga nə ci. Kə nee malaa'ikanyinə ka ci; Kə waazii ɛnji agyanəkii ka hara slikərənə; Kə vii ɛnji ka ci gooŋga asəkə duuniya patə; Kə ŋgərətə Ɖntaŋfə tɛ ci aadəgyə, ca ɖuunətə tɛ ci.

4

Ɖnji dzəgunə jirakənə

¹ Yoo, kə bii Malaaba Ma'yanə furəŋə oo'i, ma ka ɛndə'i saa'i, kadə nə hara ɛnjə a bwasee ka nə'u gooŋgaanə, təya dzəgərə ka nə'u jirakənə ŋga ginaajinyinə, təya nə'u dzəgunənə ŋga *Seetanə.

² Ma dzəgunəətsa, kə təkəpaa majirakinə, ɛnjitə pooshi ka taarapaanə ahada gooŋgaanə da jirakənə acii mantəkii nə ɛdzəmətii.

³ Ma tsarə ŋga ɛnjitsa, agi dzəgunənə nə tii oo'i, ma ŋgərəshinə da aadə hara zəmənyinə, bwayakii. Amma Ɖntaŋfə tagapaa zəmənyiitsa kaa ɛnjə a adə. Ma ɛnji nə'unə, waatoo ɛnjitə shii gooŋga, wa təya adə zəməkii də kuyiriinə.

*

3:16 3.16 Mat. 28.18-19; Mar. 16.19; Yooh. 1.14; Slənə 2.33; Af. 1.20-21; Fil. 2.6-11; Kwal. 1.6,23; 2 Tim. 4.17. **4:1 4.1-11** 1.10. **4:1 4.1** 2 Tim. 3.1. * **4:3 4.3** ŋgərəshinə: 1 Koor. 7.1; zəmənyinə: 'Wat. 9.3; Rooma 14.2; Kwal. 2.21; Ibər. 13.9; kuyiriinə: Rooma 14.6; 1 Koor. 10.30.

⁴ Patənə ɲga uushi'inə ətə tagii Əntanfə, ɲga'ə. Pooshi uushi ɲga kaareenə. Amma, wa ənjə a luu patənə ɲga uushi'inəkii də kuyiriinə tə ci.

⁵ Ma uushi'iitsa, ɲga'ə, acii ha'ə bii Əntanfə, agi kuyiriinə nə ənji tə ci putakii əsə.

ɲunyi əndə slənə ɲga Yeesu Aləmasiihu

⁶ Madə agi dzəgunətənə nə hə ka ənji nə'unə tə uushi'iitsa, ka ndzaanə nə hə ka ɲunyi əndə slənə ɲga Yeesu Aləmasiihu, ha dzə aakəɲwa də fa wabənə ɲga Əntanfə da nə'utə ɲunyi dzəgunənə, kaa ha upaa də ɲgeerənə.

⁷ Ma wabəətə ɲga ɲukə ətə madzəmə da wabənə ɲga Əntanfə, ga ha ndzaa ka buurənə, acii uura manjeevənə nə ətsə patə. Duu aakəɲwa də dzəgunə ndzaanə ka əndə ɲga Əntanfə.

⁸ Ma taadfatə shishinə, tə'i ci da bwatya. Amma, ma dzəgunə ndzaanə ka əndə ɲga Əntanfə, ci palee də bwatya taa ka ɲgutə rəgwa patə, acii ka tsakənə nə ci tə əpinə gaamə ka saa'ina da aakəɲwa patə.

⁹ Ma sətə bii nyi, tantanyinə. Kə dəbee ənjə a luuvə də ədzəmə rəɲwə.

¹⁰ Ka ətsə ha'ə caama slənə də gazhi'waanə, acii agi kanə naamə nə ka Əntanfə Əndə vii əpinə. Ci nə Maluu ɲga ənji patə; ma palee maa, ɲga ənji nə'unə.

¹¹ Bawə ka ənji nə'unə tə wabəətsa, ha dzəgunətə ka tii.

¹² Ga ha luuvə kaa ənjə a ushapaa tə hə, makə d̄ii hə uundzə dagwa. Amma ndzaanə ka sə ŋga dzəgunənə ka ənji nə'unə ka rəgwa ŋga wabənaaku, da ndzaanaaku, da uudənaaku tə ənja, da vii gooŋgaaku, da ndzaanaaku yadə idəpaa uushi ashiku.

¹³ Ma taabu'u nii kya sha, duu aakəŋwa də jaŋga malaaba ləkələkətə ka ənja, ha waaza ka tii, ha dzəgunə ka tii.

¹⁴ Ma baawəda ətə vii Əntaŋfə ka hə saa'itə wabi anabiinə agyanəku, saa'itə kavə matakəŋwanyinə ŋga Ikəliisiya ciinə aanəku, slənəgiwə də ci.

¹⁵ Duu aakəŋwa də d̄anə ha'ə makə ətsa, ga ha zaarə, kaa ənji patə a nee ka dzənaaku aakəŋwa.

¹⁶ Hadatə də naaku na da dzəgunənaaku. Duu aakəŋwa də d̄a uushi'iitsa. Acii maa kə d̄ii hə ha'ə, ka luupaanə nə hə naaku nə da ənjitə ca fa tə hə.

5

Ndzaanə ŋga'ə agi ənji nə'unə

¹ Ga ha wazə ka masara, amma wabuu ka ci makə ka duu. Ma uuji daguyinə əsa, wa təya ndzaa makə ndzəkəŋushi'inəku.

² Ma masara minə, wa kya ndzaanə makə mapoo tə hə. Ma makinə ətə ma'ə ma'iirəmə əsə, wa təya ndzaa makə cikəŋushi'inəku;

4:12 4.12 1.5; Tit. 2.7. **4:13 4.13** 2 Tim. 3.15-16. **4:14 4.14** 1.18; 5.22; Slənə 6.6; 2 Tim. 1.6; 2.2. **4:16 4.16** 1.10; 4.12; 2 Tim. 2.22; 3.10. **5:1 5.1** Leew. 19.32.

ədzəməku a ndzaa malaabakii akəŋwaciitii, acii ga təya ŋgərəgi haŋkalaaku.

³ Ma mooryafinyinə ətə pooshi əndə tsakənə tə tii, gaḏee ka tii.

⁴ Amma, maḏa tə'i manjeevənə taa jijinyinə ŋga mooryafinə, wa təya dzəgunə makə sətə ci təya ḏa diinatii zəku'i, waatoo, təya ḏa ka mapoo tə tii taa dzədzəshi'inətii ŋga'əənə, makə sətə shi təya ḏii ka tii, acii tsarəkii ca uudagi səkə ŋga Əntaŋfə.

⁵ Ma mooryafinə ətə ki daanətə pooshi əndə tsakənə tə ki, tə Əntaŋfə gi'i ki, kya dzə aakəŋwa ḏə ḏa ḏə'wa, kya kədii aciikii vədə da uusəra.

⁶ Amma, ma mooryafinə ətə kagi nətə ka uudə uushi'inə ŋga *duuniya, taa ŋgahi ma'ə ki da i əpinə, patə da ha'ə mantəkii nə ki.

⁷ Ma ḏanəkwa, bawə ka tii wabəətsə bii nyi ka hə, acii ga ənjə a idəpaa uushi ashitii.

⁸ Ma əndətə pooshi ka haḏa ḏə duuraakii, ma palee maa, ənji yaakii, kə kaaree ci ka nə'u tə Əntaŋfə, bwayakii nə ci, palee ka əndətə yadə vii goŋga.

⁹ Ga ha naahə ləmə ŋga mooryafinə aagi harakii pii pii. Ma taabu'u naahənəku, see maa nee hə kə mbu'i fəzatə kuwa pu'unə, mashimə ki a ŋgirə ŋgurə palee ka rəŋwə əsə,

¹⁰ ənjə a kuyirii tə ki putə ŋga ḏa ŋunyi slənətə, waatoo, kə gərətə ki manjeevənətə ŋga'ə, kya luu mu'uminə aa hatə aasii, kya yibəgi səḏə ŋga ənji nə'unə makə sətə ci maviinə a ḏa, kya tsakə ənji agi bwanea, kya

kavə nətə ka dfa ɲunyi sləna. Madfa ha'ə makə ətsə nə slənata, naahuu ləmətə.

¹¹ Amma ma mooryafinyinə ətə ma'ə ma'iirəmə, ga ha naahə ləmətii, acii madfa kə təkuree tii ka sə'watə ndzaanə yadə ɲgura, ka ɲgərənə nə tii. Də ha'ə bwaseenə tii ka nə'unə tə Aləmasiihu.

¹² Də ha'ə əsə ləginə Əntanɲfə gəɲwanə anətii, ca vii ka tii ma'inə, acii kə tanɲgi tii aləkawalətə dɲii tii ka ci.

¹³ Ma təya, ka dzəgərənə nə tii aagi ndzaanə zərakə, wata wiigi'inə ka yi ka yi. Əntaa wata ndzaanə zərakə tanə, amma təya kaala wabənə aagi ɲga hara əɲji, təya luugi wabənə ətə əntaa natii, təya ba sətə madəbəmə.

¹⁴ Acii ha'ə, ma moonəkya, ma mooryafinə ətə ma'ə ma'iirəmə, wa təya ɲgərə ɲguyirənə, təya poo manjeevənə, təya hadfa də yatii. Madfa dɲii tii ha'ə, pooshi əɲji daawaanə gaamə ka upaa rəgwa ɲga wabə bwaya uushi'inə aashaamə.

¹⁵ Ma bii nyi ha'ə, acii hara mooryafinə maa, kə uugi tii zə'uginə ka nə'unə tə Seetanə.

¹⁶ Ma minə əndə nə'unə ətə da mooryafinyinə aɡi duurənyinatə, wa kya tsakə tə tii ka galee ka slənə aɡyanə Ikəliisiya, kaa Ikəliisiya a mbee ka tsakənə tə hara mooryafinyinə ətə pooshi əɲji tsakənə tə tii.

¹⁷ Ma matakəɲwanyinə ɲga Ikəliisiya ətə ca slənə ɲga'ə, gadeemə ka tii ka shanə, una ki'itə ka tii ɲga'ə. Ma palee maa, əɲjitə ca waaza da dzəgunə ka əɲji də gazhi'waanə.

5:10 5.10 2.10; Ibər. 13.2; Yooh. 13.14.   **5:13 5.13** 2 Tees. 3.11.

5:14 5.14 1 Koor. 7.9.   **5:17 5.17** 1 Tees. 5.12.

¹⁸ Acii kə bii malaaba ləkələkatə oo'i, "Goona tənəpaa la ka zəmənə saa'itə ci agi slənənə koonə." Kə bii ci əsə, "Ma əndə sləna, kə dəbee ənjə a vii ka ci shikwaakii."

¹⁹ Maɗa kə wulii ənji matakəŋwanə nga Ikəliisiya, ga ha luuvə, maɗaamə tii kə kira seedawanyinə bəra'i taa makkə.

²⁰ Taa wu patə gi ma'inə aa hakii, dzaluu tə ci akəŋwacii ənji patə, kaa hara ənjə a shii ŋgwaleenə.

²¹ Agi banə nə nyi ka hə akəŋwacii Əntanɗə, da Yeesu Aləmasiihu, da matadə malaa'ikanyinə, kaa ha nə'utə uushi'iitsə bii nyi ka hə patə. Ga ha baarii kama kamaanə ka ənji shanə taa agi mi patə.

²² Ga ha kwasə ka kavə ciinə agyanə əndə'i əndə kaa ca ndzaa ka əndə slənə asəkə Ikəliisiya. Ga ha dzəgərə aagi 'waslyakəənə ətə ci hara ənjə a ɗa. Ga ənjə a idəpaa uushi ashiku.

²³ Makə ɗii ci, pooshi jamənə nga səkəku taa guci patə, ga ha sa wata ma'inə, amma duu də sacii ma'i inaba gi'u ka kuzəka.

²⁴ Ma 'waslyakəənə nga hara ənji, paŋgəranə a babara taabu'u mbu'unəkii aakəŋwacii gəŋwanə. Ma nga hara ənji əsə, daba'a na shigi.

²⁵ Ha'ə əsə, paŋgəranə a babara nə ɗa ŋunyi slənə nga hara ənji; taa pooshi paŋgəranə a babara əsə, pooshi na za.

5:18 5.18 Dzək. 25.4; Luka 10.7; 1 Koor. 9.9,12-14. **5:19 5.19** Dzək. 19.15; Mat. 18.16; 2 Koor. 13.1. **5:20 5.20** Gal. 2.14; Af. 5.11. **5:22 5.22** 4.14.

6

¹ Ma maviinē patē, wa tēya gadēe ka slanjiiñētii, tēya fa tē tii, acii ga əñjə a wabə bwaya uushi aashi Əntañfə da dzəgunənə gaamə.

² Madā əñji nə'unə nə slanjiinē nga maviinē, ga tēya bərapaa tē slanjiiñētii, acii makə dīi tii ndzəkəñushi'inē putē nga Aləmasiihu. Amma, wa tēya tsakə paslənə ka tii, makə dīi ci, ma əñjitə ci tēya slənə ka tii, əñji vii gooŋga nə tii, moodəkii nga Əntañfə əsə.

Dzəgunətə uushi'iitsə ka əñja, ha ba ka tii kaa tēya nə'utə.

Dzəgunə jirakənə

³ Tə'i hara əñji ca dzəgunə ka əñji hara uushi'inə pamə, maluuvmə tii tē tantanyitə wabənə nga Slandanaamə Yeesu Aləmasiihu, maluuvmə tii əsə tē dzəgunənə agyanə makə sətə caama ndzaa malaabakii akəñwacii Əntañfə.

⁴ Ma əñjitsa, kə dūunətə tii natii na, mashiimə tii taa mi əsə, madāamə suuna nga dā mabizhinə da mbəzənə agyanə mazabə wabənə. Ci ca kira sərəha, da mbəzənə, da dzaanashinə, da hiima bwaya uushi aagyanə ənda,

⁵ da dāadā mabizhinə. Ma əñjitsa, pooshi hañkalatii ka hakii, pooshi ma'ə gooŋga ashitii əsə. Ma nə tii ka nəhəna, gəna ci əñjə a upaa ka rəgwa nga diina.

6:1 6.1-2 Af. 6.5; Tit. 2.9-10; Filim. 8-20; 1 Piita 2.18. **6:3 6.3-10** 1.3-7. **6:3 6.3** 1.10; Gal. 1.6-9. **6:4 6.4** 1.4; 6.20; 2 Tim. 2.14. **6:5 6.5** Yooh. 10.12; Slənə 20.33-34; 1 Tees. 2.5; Tit. 1.11; 1 Piita 2.14; 5.2.

⁶ Yoo, ma nə'unə tə Əntanfø, tə'i bwatya agikii palee ka gəna, maa ka mabanee ma'yanə nə əndə də sətə cii kəya upaa.

⁷ Acii pooshi uushi shi acii amə aa hanə aa duuniya. Pooshi uushi na dzə acii amə maa kə məəkyaaamə.

⁸ Maa tə'i amə da zəma, tə'i amə da kəjeerənə əsə, kə mbu'i kaamə.

⁹ Amma, ma ənjitə ca moo dā gəna, kə luuvə tii isəkwanə nga *Seetanə tə tii, təya kulagərə aasəkə zaanwanə nga mabaanə da bwaya suunanyinə. Ci ca kavə tə tii ka zaginə dza'ə.

¹⁰ Acii ma suuna kwaba, ci ca kira bwaya uushi'inə kama kama. Puta nga suuna kwaba bwasee hara ənji ka vii goonɡatii, təya əlya ka natii nə mabətəsəkənyinə kama kama.

Wabənə nga Bulusə ka Timooti

¹¹ Ma hə dii əndə nga Əntanfø, bwasee ka patənə nga uushi'iitsa, ha dā gazhi'waanə nga slənə goonɡaanə, ha dā gazhi'waanə nga ndzaanə ka əndə nga Əntanfø, ha vii ka ci goonɡa, ha uudə ənja, ha sə'watə taa mi patə, ha ndzaa ka əndə harəkala əsə.

¹² Dawə gazhi'waanə nga slənə nuni uushi'inə, acii kə vii hə goonɡa. Ma əpiitə nga ca'ə ndənwə ndənwə upaa hə, kəsəpaa tənə tənə. Ka ətsə ha'ə 'wii Əntanfø tə hə saa'itə vii hə seeda agyanə vii goonɡaaku akənwacii seedawanyinə lanə.

6:6 6.6 4.8; Fil. 4.11; Ibər. 13.5.   **6:7 6.7** Ayb. 1.21; Ə.Waaz. 5.14.   **6:8 6.8** Waḅ. 30.8-9.   **6:12 6.12** 1.18; 4.14.

13 Wanyinø ka wabønø ka hø akəŋwacii Əntaŋfø ətø ca vii əpinø ka taa mi patø, da akəŋwacii Yeesu Aləmasiihu. Ma Yeesu, kø vii ci ŋunyi seeda agyanø goonjaanø akəŋwacii Puntiyu *Pilaatu.

14 Wanyinø ka banø ka hø ha'ə, kaa ha nə'utø sətø bii wabønø ŋga Əntaŋfø; ga ha tapaa taa rəŋwø, nə'utø patø ka rəgwatø pooshi əŋji ka upaa sə ŋga idəpaanø ashiku, ca'ə ka saa'itø nə Slandanaamø Yeesu Aləmasiihu a ənya.

15 Ma jiganaakii, Əntaŋfø na jigagi dø ci ka saa'itø kapaa ci. Acii ma Əntaŋfø, ci daanəkii ca dfa ŋwanjuunø, əndø moodasəkø nə ci. Ŋwanjuunø agyanø meeminø, Slandanø agyanø slanjiinø nə ci əsø.

16 Ci daanəkii nə əndø pooshi ka əntənø. Ma ha ŋga ndzaanaakii, agi bərənø ətø pooshi əndø ka mbu'unø aabiikii. Pooshi əndø sha nee ka ci, pooshi əndø ka neenø ka ci əsø. Wa əŋjə a djuunətø tø ci, ca dfa ŋwanjuunø ŋga ca'ə ndəŋwø ndəŋwø. Wa ca dfa ha'ə.

17 Yoo, ma əŋji gəna ŋga zamanana, bawø ka tii ga təya hwafø dø gəna, ga təya ka nətii ka gəna əsø, acii makø mədø nə gəna. Amma, wa təya ka nətii ka Əntaŋfø. Ci ca vii kaamø taa mi patø, kaama fatø mayamayaanəkii, acii fitø nə ciinəkii kaamø.

18 Bawø ka tii, wa təya dfa ŋga'əənø, təya dfa ŋunyi slənø laŋø. Wa ciinətii a ndzaa fitø, təya

---

6:13 6.13 Mat. 27.11-26; Yoo. 18.28-19.16. **6:14 6.14** 1.3,18; Fil. 1.10; 1 Tees. 5.1-2. **6:15 6.15** Slənø 1.7; 2 Piita 3.3-9; Səniinø 17.14. **6:16 6.16** Shig. 33.20; Jab. 104.2; Yoo. 1.18; Kwal. 1.15; 1 Yoo. 4.12. **6:17 6.17** Jab. 62.11; Luka 12.15,20; Yak. 5.1.

vii ka hara ənji.

¹⁹ Də ha'ə tsəkənə tii ka natii na ɲunyi ndzaanə ka sətə na shi aakəɲwa, kaa təya shii upaa də tantanyitə əpinə.

²⁰ 'Ya'ə Timooti, kəsəpaa ɲunyi Habaratsə təɲə təɲə ətə ba'avə Əntaɲfə aaciiku. Ga ha ndzaa da ənjitə ca ɗaada mazabə wabənə da ɗa mabizhinə ɲga diina. Tsarə ɲga wabəətə ci əɲjə a ba: shiinə. Amma, jirakənə.

²¹ Hara ənji əsə, ətə ca ba tə'i tii da shiinə, kə bwasee tii ka vii gooɲga. *

Wa Əntaɲfə a ɗa koonə pwapoonə.

6:19 6:19 Mat. 6.20. **6:20 6:20** 1.4; 6.4; 2 Tim. 1.14. * **6:21 6:21** pwapoonə: Gal. 6.18.

Gude: Kura Aləkawalə nga Əntənfə
Gude: Kura Aləkawalə nga Əntənfə New Testament

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gude

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 2 May 2025

56396c70-45d3-5118-be46-8c4c3fec34f1